

Ebû'l-Hasan Harakânî Hazretleri buyurur:

“Türkistan’dan Şam’a kadar olan sahada bir din kardeşimin parmaqına batan diken, benim parmağıma batmıştır; birinin ayağına çarpan taş, benim ayağımı acıtmıştır. Bir kalpte hüznün varsa, o kalp benim kalbimdir.” [1]

[Bu ifâdeler; İslâm’daki kardeşlik hukûkunun, kâmil ruhlarda nasıl idrâk edildiğine dâir, müşahhas bir misaldir. Yine bu ifâdeler, şahsî menfaat hesaplarının ve dünyevî endişelerin dar hudutlarını aşarak, kendini ümmetin saâdet ve selâmetine vakfeden fedâkâr mü’minle-rin gönül ufkunu sergilemektedir. Kendi varlık ve benliğinden geçerek, Allah ve Rasûlü’nde fânî olan sâlih kulların hâlet-i rûhiyesini dile getirmektedir. Yine bu ifâdeler;

“Mü’min kardeşinin derdiyle dertlenmeyen bizden değildir.” [2] hadîs-i şerîfinin hikmetiyle yoğrulmuş rakik kalplerin hissiyâtına tercümân olmaktadır.

Yaratan’dan ötürü yaratılanlara şefkat ve muhabbeti kendisinde bir tabiat-i asliye hâline getirmiş olan büyük velîlerden **Hâce Ubeydullah Ahrâr Hazretleri**’ni, bir gün şiddetli bir üşüme tutar. Ateş yakıp ısıtmaya çalışırlar, fakat nâfile. Hâce Hazretleri şiddetle titremeye devam eder.

Tam o esnâda Hazret’in bir mürîdi, titreyerek kapıdan içeri girer. Mürîd, oraya gelirken içi soğuk suyla dolu bir hendeğe düşmüştür. Hemen onu kurulayıp ısıtırlar. O ısınınca, Hâce Hazretleri’nin de üşümesi son bulur.

İşte mü’min, imkânlarının ulaşabildiği her yerdeki din kardeşlerini kendisine zimmetli bilmeli, onların ıztırâbını sînesinde hissetmelidir. Zira en büyük rehberimiz olan Rasûlullah r’in örnek hayatı da, bu ahlâkın zirve tezâhürleriyle doludur. Nitekim O Rahmet Peygamberi, hayatı boyunca ümmetinin kurtuluşu için, nice ezâ ve cefâlara katlanmış, dertli gönülleri huzura kavuşturmadan, kendi gönlü aslâ huzur bulamamıştır.

Cerîr bin Abdullah t, şâhid olduğu bir hâdiseyi şöyle anlatır:

“Bir gün erken vakitlerde Rasûlullah r'in huzûrunda idik. O esnâda Mudar Kabîlesi'nden, kılıçlarını kuşanmış, perişan bir topluluk çıkageldi. Gelenlerin üzerinde kaplan derisine benzeyen, alaca çizgili, basit bir aba vardı. Bu abayı delerek başlarından geçirmişlerdi. Fakat yoksulluktan, neredeyse çıplak vaziyetteydiler.

Onları bu derece fakir görünce Allah Rasûlü'nün üzüntüden yüzünün rengi değişti. Hemen evine girdi. Sonra da çıkıp Bilâl'e ezan okumasını emretti, o da okudu. Sonra Bilâl kâmet getirdi ve Efendimiz namaz kıldırdı. Akabinde bir hutbe îrâd ederek şu âyet-i kerîmeyi okudu:

«Ey insanlar! Sizi bir tek nefisten yaratan, ondan zevcesini var eden ve ikisinden pek çok kadın ve erkek meydana getiren Rabb'inize hürmetsizlikten sakının!.. Şüphesiz ki Allah, hepinizi görüp gözetmektedir.» (en-Nisâ, 1)

Sonra da şu âyet-i kerîmeyi okudu:

«Ey îmân edenler! Allah'tan korkun, herkes yarın için ne hazırladığına baksın!..»
(el-Haşr, 18)

Daha sonra:

«—Her bir fert, altınından, gümüşünden, elbisesinden, bir ölçek bile olsa buğdayından, hurmasından sadaka versin. Hattâ yarım hurma bile olsa sadaka versin!» buyurdu.

(Rasûlullâh'ın üzüntüden yüzünün sararması, ashâba o kadar tesir etti ki) Ensâr'dan bir adam, ağırlığından dolayı neredeyse kaldırmaktan âciz kaldığı, hattâ kaldıramadığı bir torba getirdi. Ahâlî birbiri peşine sökün edip, sadaka vermek için sıraya girmişti. Sonunda yiyecek ve giyecekten iki yığın oluştuğunu gördüm. Baktım ki Rasûl-i Ekrem r Efendimiz'in yüzü gülüyor, sanki altın gibi parlıyordu...” (Müslim, Zekât, 69)]

Ebû'l-Hasan Harakânî Hazretleri buyurur:

“Allâh'ım! Eğer bütün dünyada Senin mahlûkâtına karşı benden daha şefkatli biri bulunursa, o vakit ben kendimden hayâ ederim!”

[3\]](#)

[Kâmil bir mü'minin kalbindeki Allah muhabbeti, bütün fânî muhabbetlerin üzerindedir. Bununla birlikte seven, sevdiğinin sevdiklerini de sevmek durumundadır. Yani bir kulda Allah muhabbeti kuvvetlendikçe, Cenâb-ı Hakk'a yakınlığı bulunan her şeyi de, yakınlık derecesi nisbetinde sevmeye başlar. Mecâzî muhabbetleri aşarak “aşk-ı mutlak”a erişen engin gönüllerde muhabbetin şümûlü -merkezinde Hâlık Teâlâ olmak üzere- yakın ve uzak bütün mahlûkâtı içine alacak şekilde, bir daire gibi sonsuza kadar genişler. Bu aşk, **Yûnus Emre Hazretleri** 'nin:

Yaratılanı hoş gör,

Yaratan'dan ötürü...

mısrâlarında ifâde ettiği gibi, -Allah düşmanları hâriç- bütün yaratılanları, Yaratan'ı hürmetine, şefkat, merhamet ve muhabbetle kucaklayabilme ufku kazandırır. Artık o Hak âşıklarının elinden, dilinden, hâlinden ve kâlinen, insanlar, hattâ hayvanlar ve nebatlar bile sadece iyilik, güzellik, hayır ve fayda görür.

Bunun içindir ki muhabbetullâh'ta zirveleşen kâmil mü'minlerin gönül iklimleri, içinde bütün mahlûkâtın huzur bulduğu, birer şefkat ve merhamet dergâhı mevkiindedir.]

Ebû'l-Hasan Harakânî Hazretleri buyurur:

“İlâhî! Bütün şartlar altında Sen’in ve Rasûl’ünün kölesi, müminlerin hizmetçisiyim!” [4]

“En büyük kerâmet; yorgunluk ve bezginlik hissetmeden Allâh’ın mahlûkâtına hizmet etməkdir.” [5]

[Kâmil bir îmânın ilk meyvesi **merhamet**, onun en bâriz tezâhürü de Allah rızâsı için mahlûkâta **“hizmet”** tir.

Bütün varlıkların yaratıcısı ve sahibi Cenâb-ı Hak’tır. Allâh’ı seven, O’nun mahlûkâtını da sever. Sevmek ise, içi boş bir sözden ibâret değildir. Gerçek bir muhabbet, sevdiğinin derdiyle dertlenip onu kendine zimmetli bilmek, onun uğrunda cân u gönülden fedâkârlık göstermek ve elindeki nîmetleri onunla seve seve paylaşabilmektir. Zahmet ve meşakkatlerle test edilmeyen, maddî-mânevî fedâkârlıklarla ispat edilmeyen bir muhabbetin gerçekliği veya derecesi meçhul kalır. Bu itibarla, Allah rızâsı için O’nun mahlûkâtına yapılacak fedâkârâne hizmetler, Allah muhabbetinin en güzel bir fiilî ifâdesidir.

Cenâb-ı Hak Kur’ân-ı Kerîm’de bizlere Ensâr ve Muhâcirler’i örnek gösteriyor. Sahâbe-i kirâm, yaşadıkları zamanın zorlu şartlarında, aylarca süren meşakkatli yolculuklar yaparak, Allâh’ın dînine hizmet için, Çin’e, Semerkand’a gitti. Kendilerine ne bir yorgunluk geldi, ne de bir bezginlik... Allah yolunda hizmet ettikçe Cenâb-ı Hak gönüllerine ayrı bir inşirah, genişlik, ferahlık, şevk ve huzur hâli ihsân eyledi. Yani ümmetin derdine dermân olma yolunda zahmetlere katlanıp hizmet ettikleri için, Cenâb-ı Hak onlara her iki cihanda rahmet, saâdet ve huzur bahşeyledi.

Farkında olsak da olmasak da aslında hepimizin aradığı, rûhumuzun böyle bir huzur ve sükûna kavuşmasıdır. Bu da, Hakk’a ibadet vecdiyle îfâ edilen hizmetlerle elde edilebilecek, derûnî bir hazinedir.

Hakîkaten Allah yolunda yapılan samimî hizmetlerde büyük bir sır vardır: Allah Teâlâ, dînine hizmet eden ve kullarının sıkıntılarıyla meşgul olan kimselerin şahsî sıkıntılarına kefil olur. Bütün meşguliyeti, şahsî menfaatinden ve kendi derdinden ibâret olan bencil ve egoist kimseleri ise, şahsî dertleriyle baş başa bırakır...]

Ebû'l-Hasan Harakânî Hazretleri buyurur:

“Sabahleyin kalkan âlim ilminin, zâhid de zühdünün artmasını ister. Ebû'l-Hasan ise, bir kardeşinin kalbine sevinç ve neşe verebilme derdindedir.” [6]

[Bir kişi Rasûlullah r Efendimiz'e gelerek:

“–Yâ Rasûlâllah! İnsanların Allâh'a en sevgili olanı kimdir ve amellerin Allâh'a en sevgili olanı hangisidir?” diye sormuştu.

Rasûlullah r Efendimiz şöyle cevap verdi:

“–İnsanların Allah Teâlâ'ya en sevgili olanı, insanlara en faydalı olanıdır. Amellerin Allâh'a en sevgili olanı ise, bir müslümanın kalbine sürûr vermen, onu sevindirmen veya bir sıkıntısını defetmen veya borcunu ödeyivermen veya açlığını gidermendir.

Şu muhakkak ki, bir kardeşimle onun ihtiyacını gidermek üzere yürümek, benim için, Medîne'deki şu Mescid'imde bir ay îtikâf yapmamdanda daha sevimlidir...

Kim kardeşiyle birlikte onun ihtiyacını görmek için yürür ve o ihtiyacı karşılarsa, Allah Teâlâ, insanların ayaklarının kaydığı gün, onun ayağını sâbit kılar.” (Heysemî, VIII, 191)

Yine Peygamber Efendimiz r şöyle buyurmuştur:

“Allah bir kuluna hayır murâd ettiğinde, onu insanların ihtiyaçlarını karşılama yolunda istihdâm eder.” (Süyûtî, II, 4/3924)

Unutmamak îcâb eder ki, kalpler nazargâh-ı ilâhîdir. Gönül alarak o ilâhî nazargâhı ihyâ edebilmek, Cenâb-ı Hakk'ın rahmet ve muhabbetine vesîledir. Öyle ki bâzen, Cenâb-ı Hakk'ın beraber olduğu kırık bir kalbi tesellî etmek, nice nâfile ibadetten daha fazîletli olur.

Yûnus Emre Hazretleri, bir gönlü ihyâ edebilmenin Allah katındaki yüce kıymetini ne güzel hulâsa eder:

Yûnus Emre der hoca,

Gerekse var bin hacca,

Hepisinden iyice,

Bir gönüle girmektir!

Şâh-ı Nakşibend Hazretleri de, gönülleri ihyâ hizmetinin Cenâb-ı Hakk'a yakınlıkta müstesnâ bir yeri bulunduğunu şöyle ifâde eder:

“Hak dostları, halkın yükünü ve zahmetini, onların ahlâkını güzelleştirmek için çeker-ler. Hakk'ın nazarının bulunmadığı hiçbir kalp yoktur. O kalbin sahibi bu-nu ister bilsin, ister bilmesin! İşte ehlullah, bu sebeple halkın yükünü çekerler ki, gönül almaya muvaffak olsunlar da, o kalpteki nazar-ı ilâhîden kendilerine de feyz gelsin!” [\[7\]](#)

Velhâsıl İslâm; nefsânî kaygıları aşarak ictimâîleşmeyi, diğergâmlığı, ümmetin dertleriyle dertlenmeyi, gönülleri huzura kavuşturacak hizmetlerde bulunmayı telkin eder. Din kardeşinin derdine derman olmanın, Allâh'ın rızâsını celbeden büyük bir ictimâî ibadet olduğunu hatırlatır. Bu itibarla bir mü'min, huzur vereceği kalplerden yükselecek samimî duâlara muhtaç olduğunu, hiçbir zaman hatırından çıkarmamalıdır. Bu hakîkati, **Mâruf-i Kerhî Hazretleri**'nin şu kıssası ne güzel ifâde eder:

Mâruf-i Kerhî Hazretleri'nin nâfile oruç tuttuğu bir gün idi. İkinci vaktine yakın, pazardan keçərken bir sakanın (sucunun):

“–Bu sudan içene Allah rahmet ve bereketiyle muâmele eylesin!” diye duâ ettiğini gördü ve icâbet edip sonradan kazâ etmək üzere orucunu bozdu. Yanındakiler:

“–Efendim, orucunuzu niçin bozdunuz?” dediler.

Mâruf Hazretleri:

“–Sakanın duâsındaki berekete nâil olmak istedim.” buyurdu.

Vefâtından sonra kendisini rüyâda görüp:

“–Allah sana nasıl muâmele etti?” diye sordular.

“–Sakanın o hâlisâne duâsı bereketiyle Rabb'im beni bağışladı. Bana merhametiyle muâmele buyurdu.” karşılığını verdi.]

Ebû'l-Hasan Harakânî Hazretleri buyurur:

“Bir din kardeşini incitmeden sabahtan akşama çıkan bir mü'min, o gün akşama kadar Rasûlullah r Efendimiz ile beraber yaşamış gibidir. Eğer bir mü'mini incitirse Allah Teâlâ onun o günkü ibadetini kabûl etmez.” [\[8\]](#)

[Âyet-i kerîmede buyrulur:

“**Andolsun size kendinizden öyle bir Peygamber gelmiştir ki, sizin sıkıntıya uğramanız ona çok ağır gelir. O, size çok düşkün, mü'minlere karşı raûf ve rahîmdir** (çok şefkatlidir, merhametlidir)
.”
(et-Tevbe, 128)

Görüldüğü üzere Cenâb-ı Hak, Kur'ân-ı Kerîm'de Peygamber Efendimiz'in ümmetine karşı “**r aûf ve rahîm**” yani çok müşfik ve merhametli olduğunu bildiriyor. Hakîkaten Rasûlullah r Efendimiz, ümmetine çok düşküdü. Onların dertleriyle dertleniyor, onların sıkıntıya uğramasından derin bir ızdırap duyuyordu.

Dolayısıyla ârif gönüller nazarında ümmet-i Muhammed'den birini incitmek, Rasûl-i Ekrem r Efendimiz'i incitmek gibi ağır bir cürümdür.

Ayrıca hadîs-i şerîfte [9] bildirildiği üzere, Rasûlullah r Efendimiz'e vefâtından sonra da ümmetinin amelleri arz edilmektedir. Efendimiz r, gördüğü hayırlı ameller için sevinip hamd etmekte, günahlar içinse üzülüp Allah'tan mağfiret dilemektedir. Bu sebeple Efendimiz'i üzmemek için O'nun ümmetini incitmemek ve günahlardan uzak durmak elzemdir.

Bu hakîkatlerle gönlü yoğrulmuş ârif zâtlardan biri olan **Hâce Muhammed Lûtfî** (Alvarlı Efe) g bir şiirinde şu güzel nasihatlerde bulunur:

Hazer kıl, kırma kalbin kimsenin cânını incitme!

Esîr-i gurbet-i nâlân olan insânı incitme!

Tarîk-ı aşkta bîcâre-i hicrânı incitme!

Sabır kıl her belâya, hâne-i Rahmân'ı incitme!

Felekte hâsılı insân isen, bir cânı incitme!

Günahkâr olma, Fahr-i Âlem-i Zîşân'ı incitme!..

Velhâsıl kâmil bir mü'min, nazargâh-ı ilâhî olan bir gönlü, bile bile aslâ incitemez, hiç kimseye zarar veremez; bilâkis maddî ve mânevî bütün imkânlarıyla herkese ve her şeye faydalı olmaya gayret eder. Kimseye bâr olmaz, herkese yâr olmaya çalışır. Yani kimseye yük olmadığı gibi, insanların yükünü hafifletir, etrafına dâimâ huzur ve rahmet tevzî eder...]

Ebû'l-Hasan Harakânî Hazretleri buyurur:

“İlâhî! İnsanları incittiğim zaman, beni görür görmez yollarını değiştiriyorlar. (Sen ise Rabbim, ne kadar sonsuz bir merhamet sahibisin ki) Sen i o kadar incittiğimiz hâlde, Sen yine de bizimle beraber sin!”

[\[10\]](#)

[Cenâb-ı Hak, sonsuz rahmet, şefkat ve mağfireti sebebiyle, kullarının pek çok hatâ ve kusurlarını affeder. Onları isyana daldıkları anda helâk edebilecek kuvvet ve kudrete her zaman sahip olmasına rağmen, sayısız tevbe fırsatı lûtfedip ıslahları için mühlet verir. Yine Allah Teâlâ, Kur'ân-ı Kerîm'inde en çok, Rahmân, Rahîm, Settâr, Gaffâr gibi cemâlî sıfatlarını bildirerek, biz kullarına da bu ahlâk ile ahlâklanma telkininde bulunur.

Mü'minler olarak bizler de, gücümüz nisbetinde ilâhî ahlâktan hisse alarak Cenâb-ı Hakk'a yakın bir kul olmaya gayret etmeliyiz. En büyük örneğimiz ve rehberimiz olan **Rasûlullah r Ef endimiz**

'in hayatı, bu hususta sayısız misallerle doludur:

Nitekim O Rahmet Peygamberi, kendisini taşıyan Tâiflilerin helâk olmaları için bedduâ etmek yerine, hidâyetle şereflenmeleri için duâ etmişti. Amcası Hazret-i Hamza'yı şehîd eden Vahşî'yi ve onu azmettiren Hind'i dahî affetmişti. Muhtereme kızı Hazret-i Zeyneb'i hâmileyken mızrağıyla iterek devesinden düşüren, böylece onun, hem yavrusunu hem de bir müddet sonra hayatını kaybetmesine sebep olan azılı İslâm düşmanı Hebbâr bin Esved'i dahî, îmân ile huzûruna geldiğinde affetmişti. Yıllarca müslümanlara kan kusturan Mekkeli müşrikleri, kısas olarak kılıçtan geçirebilme gücüne sahip olduğu Mekke fethinde, umûmî bir af ilân etmişti. Bunun gibi af ve merhamet misalleri, sayılamayacak kadar çoktur.

Kendisini en çok Rahmân ve Rahîm esmâsıyla tanıtan Allâh'ın kulları olan bizler de, Rahmet Peygamberi Hazret-i Muhammed r'in ümmeti olarak, bu ilâhî ve nebevî ahlâkı yaşamaya gayret etmeli, Allah rızâsı için müsâmahakâr ve affedici olmalıyız. Şahsımıza yapılan hatâ ve kusurları sîneye çekip, öfkemizi yutmalıyız. Bunları Allah katından gelen birer imtihan bilip, sabır ve af fazîletlerini sergileyerek, Cenâb-ı Hakk'ın rızâsını kazanmaya çalışmalıyız.

Asr-ı saâdetde yaşanan şu hâdise, bu hususta bizlere ne kadar da yüksek bir gönül ufku telkin etmektedir:

Hazret-i Ebû Bekir t, Mıstah isimli bir fakire devamlı olarak yardımda bulunuyordu. Kızı Hazret-i Âişe'yi hedef alan İfk Hâdisesi'nde Mıstah'ın da iftirâcılar arasında yer aldığını görünce, bir daha ona ve âilesine iyilik yapmayacağına dâir yemin etti. Hazret-i Ebû Bekir'in yardımı kesilince Mıstah ve âilesi perişan bir hâle düştü. Bunun üzerine şu âyet-i kerîmeler nâzil oldu:

“İçinizden fazîletli ve servet sahibi kimseler, akrabâya, yoksullara, Allah yolunda hicret edenlere (mallarından) vermeyeceklerine dâir yemin etmesinler; affetsinler, bağışlayıp geçsinler. Allâh'ın sizi bağışlamasını arzulamaz mısınız? Allah çok bağışlayıcıdır, çok merhametlidir.”
(en-Nûr, 22)

□ **“Yeminlerinizden dolayı Allâh'ı(n adını), iyilik etmenize, takvâ sahibi olmanıza ve insanların arasını düzeltmenize mânî kılmayın! Allah her şeyi işiten ve her şeyi bilendir.”**
(el-Bakara, 224)

Bu âyet-i kerîmelerin nüzûlünden sonra Ebû Bekir t:

“–Ben elbette Allâh'ın beni bağışlamasını isterim!” dedi. Ardından yemin keffâreti vererek, yapmış olduğu hayra devam etti. (Buhârî, Meğâzî, 34; Müslim, Tevbe, 56; Taberî, *Tefsîr*, II, 546)

Yine bir âyet-i kerîmede Cenâb-ı Hak:

“O takvâ sahipleri ki, bollukta da darlıkta da Allah için harcarlar; öfkelerini yutarlar ve insanları affederler. Allah da muhsinleri (güzel davranışta bulunan ihsan sahiplerini) sever.”

(Âl-i İmrân, 134) buyuruyor.

Demek ki Allâh'ın kullarını affede affede, ilâhî affa lâyıq hâle gelmemiz îcâb ediyor. Bunun için de, hiç kimseyi incitmemeli, bizi incitenlerden de -Allâh'ın rızâsını umarak- incinmemeye gayret göstermeliyiz.

Hak dostlarından **Mahmud Sâmi Ramazanoğlu Hazretleri** le rînin gençlik yıllarında mânevî tahsile yönelmesine vesîle olan şu hâdise, ne kadar hikmetlidir:

Sâmi Efendi Hazretleri, Dâ-ru'l-Fü-nûn'un Hu-kuk Fa-kül-te-si'ni pek yüksek bir dereceyle bitirmiş, artık memleketi Adana'ya dönmeyi düşünürken, bir gün **Bayezid** meydanında bir Allah dostuyla karşılaşır. Sâmi Efendi'nin güzel hâ-li-ni pek be-ğe-nen bu zât, kısa bir tanışma faslının ardından:

“Sizi yeni bir tahsile başlatmama müsâade eder misiniz?” der ve onu Koca Mustafa Paşa semtinde bulunan Kelâmî Dergâhı'na götürür. Yolda hasbihâl ederken o Allah dostu, Sâmi Efendi'ye der ki:

“Evlâdım! Senin bu zâhirî tahsilin kâfi değil! Sana, kişiyi iki cihan saâdetine kavuşturacak esas tahsili tavsiye edeyim. Bu yeni başlayacağınız irfan mektebinin ilk dersi, kimseyi İNCİTMEMEK'tir; son dersi de aslâ İNCİNMEMEK... Yani Hâlık'ın şefkat nazarıyla mahlûkâta

bakış tarzı kazanarak -her ne hâl olursa olsun- hiç kimseye kırılmamak! Affedebilme olgunluğunun zirvesine erebilmek...”]

Cenâb-ı Hak, bu mânevî olgunluktan gönüllerimize hisseler lûtfeylesin. Yaratan’dan ötürü yaratılanlara şefkat, merhamet, muhabbet ve hizmeti, gönüllerimizin huzur ve saâdet hazinesi kılsın.

Âmîn!..

[1] Attâr, *Tezkiretü'l-Evliyâ*, s. 604.

[2] Hâkim, IV, 352; Heysemî, I, 87.

[3] Ebû'l-Hasan Harakânî, *Nûru'l-UIûm*, s. 247.

[4] Attâr, *Tezkiretü'l-Evliyâ*, s. 616.

[5] *Nâme-i Dânişverân-ı Nâsırî*, I, 297.

[6] Attâr, *Tezkiretü'l-Evliyâ*, s. 611.

[7] Salâhaddîn bin Mübârek el-Buhârî, *Enîsü't-Tâlibîn*, s. 100.

[8] Attâr, *Tezkiretü'l-Evliyâ*, s. 628.

[9] Bkz. Heysemî, IX, 24.

[10] Attâr, *Tezkiretü'l-Evliyâ*, s. 616.